

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סוכה על עגלה וספינה

(כ"ב ב') **משנה:** העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה, כשרה (אע"פ שהסוכה מיטלטלת ואינה קבועה, כיוון שדי בדירת עראי), ועולין לה ביום טוב.

(כ"ג א') (ומבאר) מני מתניתין (המכשירה סוכה בראש הספינה)? רבי עקיבא היא.

דתניא: העושה סוכתו בראש הספינה, רבן גמליאל: פוסל (וחולק על משנתנו). ורבי עקיבא: מכשיר. מעשה ברבן גמליאל ור"ע שהיו באין בספינה, עמד ר"ע ועשה סוכה בראש הספינה. למחר, נשבה רוח ועקרתה. אמר לו רבן גמליאל: עקיבא, היכן סוכתך.

אמר אביי: דכולי עלמא היכא דאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, לא כלום היא (שאפילו כדירה עראית אינה נחשבת). יכולה לעמוד בשאינה מצויה דיבשה, כולי עלמא לא פליגי דכשרה.

כי פליגי בדיכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, ואינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים. רבן גמליאל סבר סוכה דירת קבע בעינן, וכיון דאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים לא כלום היא. ר"ע סבר סוכה דירת עראי בעינן וכיון דיכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה כשרה.

שיטות הראשונים

העושה סוכתו בראש הספינה: פסקו רבינו חננאל, רמב"ם, ורא"ש, ושאר ראשונים, כרבי עקיבא, דאף שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, סגי בהכי וכשרה, דסוכה דירת עראי בעינן. וכן פסק השו"ע¹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרכח)

ב. העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה, אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, פסולה; אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, אפילו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, כשרה.

¹. או"ח תרכח,ב. ועל כן יכולים הסוחרים לעשות סוכה בעגלות שלהם, ובלבד שיהא בתוכה גובה י' טפחים, ורוחב ז' טפחים, בלא הגלגלים. משנ"ב (ס"ק י). וכתב עוד (ס"ק יד) שסוכה על ספינה, אפילו בשעה שהולכת על הים, כשרה. **ולגבי כשרות סוכה שעל העגלה בעת הליכתה,** כתב הפמ"ג (אשל אברהם ס"ק ד) שאינה כשרה. ושאינה ספינה דאורחיה בכך. וב'ביכורי יעקב' (ס"ק ג) חלק עליו. מקורות: רמב"ם (הל' סוכה דה"ו). רא"ש (סי' ד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סוכה על דבר שאסור להשתמש בו ביום טוב

(כ"ב ב') (המשך משנה): בראש האילן או על גבי גמל, כשרה ואין עולין לה ביו"ט (שאסור להשתמש באילן ובע"ח בשבת ויו"ט, שמא יתלוש ענף).

(המשך משנה): שתיים באילן ואחת בידי אדם או (אפילו) שתיים בידי אדם ואחת באילן, כשרה, ואין עולין לה ביום טוב. (אבל) שלוש בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביום טוב.

(כ"ג א') זה הכלל: כל שיינטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה, כשרה ועולין לה ביו"ט.

(שנינו במשנה, על גבי גמל כשרה) מתניתין מניין רבי מאיר היא, **דתניא**: העושה סוכתו על גבי בהמה, רבי מאיר מכשיר. ורבי יהודה פוסל.

(ומבאר) מאי טעמא דרבי יהודה? אמר קרא² "חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים", סוכה הראויה לשבעה, שמה סוכה. סוכה שאינה ראויה לשבעה, לא שמה סוכה.³

ורבי מאיר (יתרץ), הא נמי מדאורייתא מחזא חזיא, ורבנן הוא דגזרו בה.

תנו רבנן: עשאה לבהמה דופן לסוכה, רבי מאיר פוסל. ורבי יהודה מכשיר. שהיה רבי מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים, אין עושין אותו לא דופן לסוכה, ולא לחי למבוי, ולא פסין לבירות, ולא גולל לקבר. משום רבי יוסי הגלילי אמרו: אף אין כותבין עליו גיטי נשים.

מאי טעמא דרבי מאיר?

(כ"ד א') (ושקיל וטרי ומסיק) אלא א"ר אחא בר יעקב: קסבר רבי מאיר כל מחיצה שעומדת ברוח, אינה מחיצה.

איכא דאמרי, אמר רב אחא בר יעקב: קסבר רבי מאיר כל מחיצה שאינה עשויה בידי אדם, אינה מחיצה.

מאי בינייהו? איכא בינייהו דאוקמה בנוד תפוח. למאן דאמר מחיצה עומדת ברוח אינה מחיצה, הרי עומדת ברוח. למאן דאמר אינה עשויה בידי אדם, הרי עשויה בידי אדם.

שיטות הראשונים

העושה סוכתו על גבי בהמה: דעת הרוקח שהלכה כרבי יהודה, שהעושה סוכתו על גבי בהמתו, פסולה. וכן פסק רי"ץ גיאת בשם רבנן קשישי⁴ ודעת הרמב"ם, ורבינו ירוחם ועוד, שהלכה כרבי מאיר, וכשרה.⁵ וכן פסק השו"ע.⁶

² דברים טז, יג.

³ והשתא דגזור רבנן 'אין עולין לה', נמצאת שאינה ראויה ליום ראשון. רש"י.

⁴ דמדאמרינן מתניתין מני רבי מאיר היא, משמע דליתא למתניתין, דלהכי גלי תלמודא דרבי יהודה פליג עליה, לומר דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, והלכך ליתא למתניתין. ר"ן.

⁵ דכי אמרינן מתניתין מני, לגלויי פלוגתא אתא, ומיהו סמכינן אכללין דסתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתניתין. ר"ן. וכתב בהערות 'צחק ירנן' על רי"ץ גיאת: ודע שפלוגתת הגאונים שהביא הרי"ץ בזה, היא גם פלוגתת הרי"ף בפרק כל הכלים (מח ב בדפיו, עיי"ש) עם רב צמח גאון. ושם פסקו כמה וכמה מגדולי הפוסקים דלא כרב צמח. עיין בזה בספר יד מלאכי (סי' תקפא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

עשאה לבהמה דופן לסוכה: רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר. והלכה כרבי יהודה (עירובין מ"ו ב') וכן פסקו כל הפוסקים.
וכן פסק השו"ע.⁷

שתיים באילן ואחת בידי אדם: רש"י ורבינו ירוחם פירשו, שסמך קרקעית הסוכה רובה באילן. ו**תוספות** פירשו, שהאילן דפנות לסוכה, וסכך הסוכה נסמך על האילן, ואם ייכנס בה ביום טוב, גזירה שמא יניח חפצו על הסכך. והשו"ע סתם דבריו.⁸

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרכח)

- ג. עֲשָׂאָה בְּרֹאשׁ הַגִּמֵּל אוֹ בְּרֹאשׁ הָאֵילָן, כְּשֶׁרָה, וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב; מִקְצָתָהּ עַל הָאֵילָן וּמִקְצָתָהּ בְּדָבָר אֲחֵר, אִם הוּא בְּעֵנֶן שָׂאֵם יִנָּטֵל הָאֵילָן תִּשְׁאָר הִיא עוֹמֶדֶת וְלֹא תִפּוֹל, עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב; וְאִם לֹא, אֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב.
(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרל)
יא. עוֹשִׂים מִחֻצָּה מִבַּעֲלֵי חַיִּים, שֶׁיִּקְשֹׁר שָׁם בְּהֶמָּה לְדָפֹן.

⁶ או"ח תרכח, ג. מקורות: רוקח (הל' סוכות ס' ריט). רי"ץ גיאת (הל' סוכה, ד"ה עשאה בראש; הו"ד בראשונים). ר"ן (יא א ברי"ף, ד"ה ואין עולין). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה נתיב ח, ח"א).
⁷ או"ח תרל, יא. מקורות: רא"ש (סי' ד). וראה מקורות לעיל.
⁸ או"ח תרכח, ג. והמשנ"ב (ס"ק יז) נקט (בעקבות המג"א) את שני הטעמים, עיי"ש. והוסיף, ואפשר דדוקא בימים הראשונים שהיו רגילין להשתמש בסכך להניח ולתלות שם חפציהם; אבל עכשיו שאין רגילין בכך, אין חוששין לכך ומותר לעלות לתוכה אף בשבת ויו"ט. ומכל מקום לכתחלה אין לסמוך את הסכך על האילן, שאין מעמידין את הסכך לכתחלה אלא בדבר הראוי לסיכוך. ואם נעץ קונדסין באילן וסמך הסכך עליהן, שרי אף לכתחלה. מקורות: רש"י (ד"ה שתיים; ובמסכת שבת, קנ"ד ב', פירש כתוספות). תוספות (כ"ב ב', ד"ה שתיים). רבינו ירוחם (נתיב ח, ח"א).